

A dolgot ezzel befejezettnek tekintetem, és folytattam a csomagolást. Lakatos azonban tétovázva, továbbra is ott maradt. Észrevettem határozatlanságát, mintha nem értené magatartásomat, megkérdeztem tehát, mi oka van arra, hogy aláírásomat kérje. Hiszen neki mint miniszterelnöknek éppen az elutasításra kellene tanácsot adnia. Ekkor olyan célzást tett, melyből megértettem, hogy Miklós fiam életéről van szó. [...]

Forrás: Horthy Miklós: Emlékirataim. Budapest, 1990. 298–314.

1. Milyen helyszíneken játszódnak az emlékirat által bemutatott események? Adj címet az általunk sorszámmal I–VII. jelzett „epizódoknak”!
2. A forrás alapján vitassátok meg, politikai és katonai szempontból Horthyék számára kedvező vagy kedvezőtlen körülmények között történt kísérlet a németekkel való szakításra!
3. Milyen módszereket alkalmaztak a németek a kiugrási kísérlet megakadályozására?
4. Milyen megpróbáltatások, kudarcok érték a kiugrási kísérlet napján Horthyt, a politikust és Horthyt, az embert? Elkönnyvelhetett-e valamit sikerként ezen a napon?
5. Írd le, milyen magatartást tanúsított Horthy Lakatos Gézával, Vesenmayerrel és Rahnnal, a német katonákkal és Szálasival szemben! Ír-e visszaemlékezésében saját rossz döntéseiről, hibáiról?
6. Vizsgáljátok meg, hogy más kortársak visszaemlékezéseikben hogyan írtak a kiugrási kísérletről! Hasonlítsátok össze a különféle véleményeket, és vitassátok meg a különbségek okait!
7. Horthy szerint a magyar honvéds csapatok a nyilasok ellen-rádióparancsa miatt nem engedelmessé váltak neki. Nézzetek utána, hogy mi a véleménye erről Nagybacsoni Nagy Vilmosnak!

16. SZÁLASI ÁTVESZI A HATALMAT – NYILASURALOM MAGYARORSZÁGON

A) HATALOMÁTVÉTEL A SAJTÓBAN ÉS A TÖRVÉNYHOZÁSBAN

SZÁLASI FERENC KORMÁNYZÓI JOGKÖRREL ÁTVETTE
AZ ÁLLAMÜGYEK VEZETÉSÉT

Kormánytanácsot alakított, melynek tagjai Beregfy Károly vezérezredes, Rajniss Ferenc és Csia Sándor.

A kormány első számú kiáltványa a nemzethez

Nemzetünk elhatározta erőinek totális mozgósítását, a régi rendszer gyökeres felszámolását, és a magyar nemzeti szocializmus politikai, gazdasági, és társadalmi rend beállítását.

A kitűzött célok elérése és a szükséges intézkedések megtétele érdekében a parancsoló szükség folytán és a felelőség teljes tudatában a hatalmat

SZÁLASI FERENC

és az általa vezetett Nyilaskeresztes Párt és a Hungarista Mozgalom vette át.

E nagy jelentőségű döntést megelőző időkből olyan vezetés állt az ország élén, amely képtelen volt nemzetünket a győzelem felé vezetni, az államvezetést klikkérdekeinek érvényesítésére használta fel, a dolgozó népet elnyomta, és méltatlan sorba süllyesztette, a szocializmus megvalósítását mesterségesen

akadályozta, a nacionalizmus tisztaságával a legteljesebben visszaélt. Ez a vezetés a legutóbbi időben a nemzet megkérdézése nélkül, a nemzet akarata ellenére olyan veszélyes politikai játékba kezdett, amely ellenség előtt való szégyenletes viselkedés folytán Olaszország és Románia sorsára igyekezett juttatni és hitvány árulással a végpusztulásba akarta dönteni nemzetünket.

Ettől a szégyenteljes lépéstől és ennek végzetes következményeitől kellett nemzetünket megmenteni, és a hatalmat a legteljesebb felelősséggel az árulók kezéből kiragadni. [...]

Kormányzói felhatalmazás Szálasi Ferenc részére

A Kormányzó Úr visszavonult az államügyek vitelétől, és tudomásul vette Lakatos Géza miniszterelnök és kormánya lemondását.

A rendkívüli intézkedéseket követelő helyzetre és körülményekre tekintettel hozzájárult ahhoz, hogy az államfői kérdés rendezésére háromtagú kormányzótanácsot s a kormányzótanács megalakításáig, valamint az államfői hatalom gyakorlására vonatkozó javaslatnak előterjesztése és törvényes formák közt történő elfogadása időpontjáig m. kir. miniszterelnöki minőségemben ideiglenesen a kormányzói jogkört is gyakoroljam, nehogy a késedelemből Nemzetünkre és Hazánkra súlyos kár és veszedelem származzék.

Budapest, 1944. október 16.

Szálasi Ferenc s. k.

Esti Újság, 1944. október 17.

Forrás: Száz magyar esztendő, 407–408.

AZ 1944: X. TÖRVÉNYCIKK VITÉZ NAGYBÁNYAI HORTHY MIKLÓSNAK A KORMÁNYZÓI TISZTRŐL LEMONDÁSA KÖVETKEZTÉBEN SZÜKSÉGES RENDELKEZÉSEKRŐL

1. § Az országgyűlés tudomásul veszi, hogy vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzói tisztéről az 1944. évi október hó 16. napján lemondott.

2. § Az országgyűlés jóváhagyólag tudomásul veszi, hogy vitéz nagybányai Horthy Miklósnak a kormányzói tisztről való lemondása óta Szálasi Ferenc m. kir. miniszterelnök ideiglenesen a kormányzói jogkört is gyakorolja. [...]

3. § Az országgyűlés a kormányzói tiszttel betöltését elhalasztja, s a kormányzói tiszttel betöltéséig az államfői teendők ellátását Szálasi Ferenc m. kir. miniszterelnökre bízta, akit a „Nemzetvezető” cím illet meg.

4. § A Nemzetvezető az országgyűlés előtt – a két ház haladéktalanul összehívandó együttes ülésén – esküt tesz. Az eskü szövege a következő: „Én, Szálasi Ferenc nemzetvezető, esküszöm az élő istenre, hogy Magyarországhoz hű leszek, törvényeit, régi, jó és helybenhagyott szokásait megtartom, és másokkal is megtartatom, függetlenségét és területét megvédem, nemzetvezetői

címemet az alkotmány értelmében, az országgyűléssel egyetértésben, a felelős minisztérium által gyakorolom, és mindent megteszek, amit az ország javára és dicsőségére igazságosan megtehetek. Isten engem úgy segítjen!”

5. § A Nemzetvezetőt a kormányzói jogkörben foglalt összes jogok megilletik. [...]

Forrás: Történelmünk a jogalkotás tükrében. Sarkalatos honi törvényeinkből, 1001–1949. Szerk.: Beér János, Csizmadia Andor. Budapest, 1966. 556–558.

B) A NYILASURALOM OKOZTA KÁROK MÉRTÉKÉRŐL

...A magyarországi hadműveletek befejezése után egy esztendővel a Pénzügyminisztérium a szakminisztériumoktól kapott adatok alapján összesített kimutatást készített a németek és a nyilasok által külföldre hurcolt magyar javakról.

E kimutatás jelentősebb tételei:

<u>Gépjárművek:</u>	<u>Vasút:</u>	<u>Hajózás:</u>
26 000 személygépkocsi	793 mozdony	13 személyhajó
5600 tehergépkocsi	20 motorkocsi	28 vontatóhajó
30 000 motorkerékpár	2058 személykocsi	66 csavargózós
	33 481 teherkocsi	111 uszályhajó
		3 tengerjáró hajó

Gyáripár: Részben elhurcolták 415 gyár, üzem és műhely berendezését. [...]

Kereskedelem: Elhurcolták 267 kis- és nagykereskedelmi vállalat áruraktárát, 510 millió pengő értékben (1938-as árakon), továbbá a nemzeti alapmérteket (platina-irídiumból készült súly- és méter prototípusok, együttes súlyuk 5 kg, értékük egyenlő kb. 35 kg színarany értékével).

Egészségügy: 2500 vagon honvédelmi egészségügyi berendezést (kórházi felszerelések, gyógyszerek stb.), ezenkívül 25 polgári kórház és gyógyintézet felszerelését vitték el.

A Honvédelmi Minisztérium felügyelete alá tartozó szervektől 7940 tonna gépet, gépalkatrészt, vas- és faanyagot, üzemanyagot, ruházati anyagot stb. hurcoltak el.

Elvitték a rendőrség és a csendőrség felszerelésének nagy részét, a városok, vármegyék és községek tulajdonát képező nagy mennyiségű készpénzt, írógépet, kórházi felszerelést, teher- és személygépkocsikat; a miskolci és pécsi zálogházból az ékszereket (6,5 kg arany, 385 kg ezüst), továbbá 205 tétel szőrmét, szőnyeget, írógépet, fényképezőgépet,

az Állami Pénzverdéből 59 kg színaranyat, 2,5 kg platinahulladékot, 8 vagon ezüstöt,

valamint 338 láda ezüstérmét, 455 láda ezüstit, a Magyar Nemzeti Bankból egyebek között 42 kg rúdaranyat vittek el.